

Brüsszel, 2016.2.8.
COM(2016) 48 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

**a szarvasmarhákat megfordítással vagy más természetellenes helyzettel féken tartó
rendszerekről**

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

a szarvasmarhákat megfordítással vagy más természetellenes helyzettel féken tartó rendszerekről

1. HÁTTÉR-INFORMÁCIÓK

Az állatok leölésük során való védelméről szóló 1099/2009/EK tanácsi rendelet¹ 27. cikkének (2) bekezdése értelmében „A Bizottság 2012. december 8-ig a szarvasmarhákat megfordítással vagy más természetellenes helyzettel féken tartó rendszerekről szóló jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak. A jelentésnek az e rendszereket a szarvasmarhákat természetes helyzetben tartó rendszerekkel összehasonlító tudományos vizsgálat eredményein kell alapulnia, és figyelembe kell vennie az állatjóléti szempontokat, valamint a társadalmi-gazdasági vonatkozásokat, beleértve azok vallási közösségek általi elfogadhatóságát és a vállalkozók biztonságát is. E jelentést – adott esetben – jogalkotási javaslatok egészítik ki, melyek célja e rendelet módosítása a szarvasmarhákat megfordítással vagy más természetellenes helyzettel féken tartó rendszerek tekintetében.”

A Bizottság e jelentés elkészítése céljából megbízást adott egy tanulmány (a későbbiekben: „BoRest tanulmány”²) elkészítésére.

Tekintettel a tanulmány szakmaiságára és összetettségére (különösen a vágóhidakon történő műszaki és tudományos adatok gyűjtésére vonatkozóan), a tanulmány elő- és elkészítése a vártnál jóval több időt vett igénybe: ezzel magyarázható a jelentés késedelmes elfogadása.

2. FÉKEN TARTÓ RENDSZEREK A KÁBÍTÁS NÉLKÜLI LEVÁGÁSRA SZÁNT SZARVASMARHÁK SZÁMÁRA

2.1. Kérdésfelvetés

A vágóhidakon a szarvasmarhákat³ a legtöbbször behatoló, rögzített závarzat alkalmazásával történő kábítást megelőzően álló helyzetben egy boxban tartják féken.

¹ HL L 303., 2009.11.18., 1. o.

² *Restraining systems for bovine animals slaughtered without stunning/ Welfare and socio-economic implications (Féken tartó rendszerek a kábítás nélküli levágásra szánt szarvasmarhák számára – Állatjóléti és társadalmi-gazdasági hatások) – BOREST – Institut de l'Élevage (koordinátor). 2015. június.*
(http://ec.europa.eu/food/animals/welfare/practice/slaughter/index_en.htm).

Az 1099/2009/EK rendelet 4. cikkének (4) bekezdése előírja, hogy a vallási szertartások által előírt különleges vágási módszereknek alávetett állatokra a 4. cikk (1) bekezdésének és az I. mellékletnek a kábításra vonatkozó követelményeit nem kell alkalmazni, amennyiben a levágásra vágóhídon kerül sor. Ilyen feltételek mellett az uniós szabályozás kivételesen megengedi a kábítás nélküli vágási módszereket, például az állatok előzetes kábítás nélküli kivéreztetését, többek között a zsidó vagy muszlim szokások szerinti rituális vágást. Ebből a célból külön féken tartó rendszereket terveztek, amelyek a szarvasmarhát fejjel lefelé vagy oldalra fordítja (forgódobos box), hogy megkönnyítse a vágást végző személy számára a vágást. Ezek a féken tartó rendszerek csak akkor alkalmazhatók, ha az állatok levágása kábítás nélkül történik⁴.

Az állatok kábítási és leölési módszereinek állatjóléti aspektusairól szóló 2004-es jelentésben az Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság (EFSA) tudományos munkatársai a kábítás nélküli leölés esetén az állatok álló helyzetben való féken tartását⁵ prekonizálták. Véleményüket egy 1990-es, két típusú (álló vs. forgódobos) boxot összehasonlító tanulmányra alapozták.

Ugyanakkor az 1099/2009/EK rendelet elfogadási folyamata során érvként hangzott el, hogy az Európában használt forgódobos box ma már lényegesen eltér az 1990-es forrásban leírt modelltől. Ráadásul egyes vallási közösségek aggodalmukat fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy az álló helyzet valószínűleg nem egyeztethető össze a vallási rítusaikkal.

2.2. Általános helyzet

2012-ben az Európai Unióban⁶ összesen 25 millió szarvasmarhát vágtak le. Ebből körülbelül 2,1 milliót⁷ (8,5%) kábítás nélkül, megközelítőleg az összeset (97%) hat tagállamban⁸.

A 2,1 millió állatból több mint 1,6 milliót (a kábítás nélkül levágott állatok 78%-át) forgódobos szerkezetben, a maradékot (22%) pedig álló helyzetű szerkezetben elhelyezve vágták le.

Az Egyesült Királyságban, Lettorságban, Portugáliában, Romániában és Szlovákiában nem használtak forgódobos szerkezetet 2012-ben. Az Egyesült Királyságban kötelező volt az álló helyzet⁹.

³ A jelentéssel összefüggésben az „állat” szó csak a szarvasmarhára vonatkozik (felnőtt szarvasmarha és borjú).

⁴ Az 1099/2009/EK rendelet 15. cikkének (2) bekezdése.

⁵ http://www.efsa.europa.eu/EFSA/efsa_locale-1178620753812_1178620775454.htm, lásd. a 25. oldalt.

⁶ Részletekért lásd: különösen a BoRest tanulmány 4. szakaszát.

⁷ A pontos adat az illetékes hatóságoktól kapott 2012-es felmérés keretében kapott válaszok alapján 2 147 300 szarvasmarha.

⁸ Belgium, az Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Olaszország és Spanyolország.

Az álló és forgódobos box megoszlásában jelentős különbségek vannak a tagállamok között: a számos köztes számadat mellett akár 100%-os az álló (az Egyesült Királyságban a jogi szabályozásból adódóan) és 90%-os a forgódobos (Franciaországban) box aránya.

A forgódobos box használati módjára vonatkozóan számos módszer létezik. A legtöbb vágóhíd-üzemeltető (80%) 180 fokos felfordított helyzetet alkalmaz, a többi az állatot részben, 90 fokban (az oldalára) fordítja.

2.3. Forgódobos eszközök

A használt készülékek típusa sokféle (a BoRest tanulmány 32 modellt azonosított), ahogy gyártóik is számosak. Az érintett piac 50%-án három fő gyártó osztozik, a másik 50%-on helyi gyártók.

A BoRest tanulmány szerint a francia vágóhidak 90%-a – méretüktől függetlenül – korszerű tervezésű forgódobos eszközzel van felszerelve. Ezeket az eszközöket más országban, például Hollandiában, Spanyolországban és Belgiumban is használják (ezek és Franciaország együttesen a kábítás nélkül levágott állatok 85%-át képviselik).

A BoRest tanulmány ezen adatokon nyugvó becslése szerint az állatok több mint 85%-át korszerű tervezésű forgódobos eszközzel vágják le. Ez összhangban áll azzal a ténnyel, hogy a vágóhidak 67%-a olyan eszközzel van felszerelve, amely még nincs 10 éves, valamint az 1990-nél korábbi beruházások csak a vágóhidak 15%-át érintik.

3. ÁLLATJÓLÉTI MEGFONTOLÁSOK

3.1. Szakirodalmi áttekintés

Az EFSA 2004. évi jelentésében tudományos munkatársak hivatkoztak egy 1990-ben végzett, a boxok két típusát összehasonlító tanulmányra. Az egyik típus esetében az állatok féken tartása álló helyzetben történik (Cincinnati vagy ASCPA box), a másik típusnál az állatot az oldalára vagy a hátára fordítják (Weinberg box). A tanulmányból az derül ki, hogy állatjóléti szempontból előnyös az állatok álló helyzetben való féken tartása.

A Weinberg box bevezetése óta a forgódobos féken tartó eszközök jelentős változáson mentek keresztül.

⁹ Az álló helyzet Észtországban is kötelező volt, de a felmérés időszakában nem került sor kábítás nélküli vágásra.

Az állatok felfordítása állatjóléti szempontból több aggodalomra is okot ad: az állat természetellenes testtartást vesz fel, ami a felfordítás miatt hasi nyomással és stresszel jár, főleg ha az állat hosszú időn keresztül ebben a helyzetben marad.

Ugyanakkor a kábítás nélküli vágás során az álló helyzetben való féken tartás megnehezíti a vágást végző személy számára a vágást (alulról felfelé) és lehetséges, hogy hátrányos munkafeltételeket okoz.

3.2. A BoRest tanulmányból gyűjtött adatok

A BoRest jelentésben a 2013. júliustól decemberig terjedő időszakban hat tagállam¹⁰ 18 vágóhídján 1113 szarvasmarhán, különböző kategóriájú állatok, féken tartó eszközök, illetve módszerek mintáin tanulmányozták az állatjóléti szempontokat. A féken tartás ideje, a vágási és kivérezetési eljárások, valamint az eszméletvesztés tekintetében több állatjóléti paramétert is megfigyeltek.

A legtöbb változó esetében a három helyzetben (felfordított, oldalirányú, álló) kapott átlagok hasonlóak voltak. Az eredmények mutattak némi eltérést, de a legtöbbet összefüggésbe lehetett hozni az eszköz tervezési sajátosságaival, a nyakbefogó minőségével, valamint az eszköz működtetőjének jártasságával.

Mivel a tanulmány során megfigyelt vágóhidak kiképzése (folyosók, féken tartó és véreztető terület elrendezése, a féken tartó eszköz kialakítása stb.), valamint a vágást végző személyek készségei és képességei igen változatosak voltak, nem lehetett az összes tényezőt figyelembe venni és elemezni.

A tanulmány ugyanakkor nem vont le olyan érdemi megállapításokat, amelyek állatjóléti szempontból lényeges különbségeket állapítottak volna meg a két féken tartó rendszer között.

4. GAZDASÁGI, SZOCIÁLIS ÉS TÁRSADALMI TÉNYEZŐK

A BoRest tanulmány szerint az álló helyzetben féken tartó eszközök a gazdasági szempontok mindegyike – teljes beruházás, fenntartás és időtartam – tekintetében olcsóbbak a forgódobos eszközöknél.

Az álló helyzetben féken tartó eszközök éves költsége a becslések szerint évi 4 300 EUR (beleértve egy 50 000 eurós beruházás értékcsökkenését, valamint a karbantartási és kamatköltségeket), míg a forgódobos eszközé 12 600 EUR (beleértve egy 100 000 eurós beruházás értékcsökkenését, valamint a karbantartási és kamatköltségeket).

¹⁰

Belgium, az Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Olaszország és Spanyolország. A jelentés készítésének időpontjában erre a hat tagállamra jutott a kábítás nélkül levágott szarvasmarhák 97%-a.

Emlékeztetni kell ugyanakkor arra, hogy a féken tartási területtel összefüggő költségek a teljes vágási költségeknek csupán kis részét (kevesebb mint 10%-át) teszik ki.

A vágási költségek egyik legkritikusabb tényezője a vágóhídi vágóvonal sebessége. Ebben a tekintetben a tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy a vágóvonal sebessége nem különbözik az álló helyzetű és a forgódobos rendszer esetében. Mindkét esetben átlagosan óránként mintegy 28–30 felnőtt állatot vágnak le.

A vágóhidak vezetői úgy nyilatkoztak, hogy a féken tartó rendszer kiválasztásánál ugyanolyan fontosnak tartják a személyzet munkahelyi biztonságával, az állatok jólétével és a vallási közösségek általi elfogadhatósággal kapcsolatos megfontolásokat, mint a költségeket.

A BoRest tanulmánnyal összefüggésben igyekeztek a vallási élet képviselőinek¹¹ széles körétől információt gyűjteni.

A zsidó közösségek képviselői minden esetben a felfordított helyzetet részesítették előnyben.

A muszlim közösségek képviselői sokszor a forgódobos eszközt részesítették előnyben, de az álló helyzetet is elfogadhatónak vélték megfelelő kiigazítás mellett, valamint a rendszert kezelő személyzet megfelelő tapasztalata esetén.

Mindkét közösség véleménye az volt, hogy a nyakbefogó a szarvasmarha helyzetétől függetlenül aggasztó az állatjólét, a kivéreztetés hatékonysága és módszere tekintetében egyaránt.

A munkakörülmények tekintetében a két féken tartó rendszert nem lehetett összehasonlítani, mivel csak kevés válasz állt rendelkezésre az álló helyzetű rendszerrel dolgozó személyzet részéről. A munkahelyi biztonsággal kapcsolatos fő kockázat az állat lehetséges váratlan mozdulataival függ össze, azt követően, hogy kiengedik a féken tartó eszközből, valamint a felemelés során.

5. KERESKEDELEM

Nem áll rendelkezésre hivatalos adat a halál és kóser hús kereskedelméről.

A 2009 és 2013 közötti Eurostat-adatok alapján az Európai Unióból a földközi-tengeri muszlim országokba és Izraelbe irányuló marhahúsexport szintje igen alacsony (hasított súly-egyenértékében nem éri el a 15 000 tonnát) a harmadik országokba irányuló összes kivitelhez (évi 400 000 tonna) képest. Ráadásul évről évre nagymértékben változik. A Közel-Keletre irányuló uniós export az utóbbi években jelentősen növekedett, de még így is alacsony.

¹¹ Lásd a tanulmány 40. táblázatát, 126. és 249. oldalát.

6. KÖVETKEZTETÉSEK

A vágóhidak üzemeltetői azért választják a kábítás nélküli levágásra szánt szarvasmarhákat féken tartó rendszereket, hogy megfeleljenek az érintett közösségek vallási előírásainak. A vágóhíd-üzemeltetők továbbá olyan rendszert akarnak, amely lehetővé teszi, hogy az állatok gyorsan elveszítsék az eszméletüket, biztosítja a munkahelyi biztonságot, valamint gazdaságilag életképes.

Az Európai Unióban két fő féken tartó rendszert használnak:

- a) az álló helyzetű rendszert, amelynek során az állatot álló helyzetben véreztetik ki (és az állat rögzített závarzattal történő kábításához is használatos);
- b) a forgódobos rendszert, amelynek során az állatot megfordított vagy oldalirányú helyzetben véreztetik ki (csak a kábítás nélküli vágásnál megengedett).

Mindkét rendszernek vannak előnyei és hátrányai. Az álló helyzetű rendszert állatjóléti szempontból korábban megelőzőbbnek találták, mivel az állat nem kerül természetellenes helyzetbe. Az Unióban több mint ezer állatra vonatkozóan gyűjtött adatokból az derül ki, hogy állatjóléti szempontból nincs olyan érdemi megállapítás, amely azt mutatná, hogy az egyik rendszer jobb lenne a másiknál. A vágóhidak esetében fennálló helyzet különbözőségénél fogva az állatok jóléte kevésbé az állatok testhelyzetétől (álló vagy megfordított), mint inkább attól függ, hogyan vannak megtervezve az eszközök és hogyan használják azokat.

Ugyanez vonatkozik az eszköz kezelőinek biztonságára, illetve a vágóvonal teljesítményére.

A beruházási és működtetési költségek a forgódobos féken tartó rendszerek esetében jelentősen magasabbak, mint az álló helyzetű eszközöknél. Az előbbieket ugyanakkor széles körben alkalmazzák az Unióban (a kábítás nélkül levágott szarvasmarhák 80%-nál).

Az EU-ban használatos forgódobos féken tartó rendszerek többségét nemrég tervezték.

Az alkalmazott féken tartó rendszertől függetlenül az állatjólét javításához hozzájárul az e rendszerekkel kapcsolatos bevált módszerek megismertetése, valamint azok megfelelő használatának megtanítása. A BoRest tanulmány áttekintést ad ezzel kapcsolatban.